

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอเนื้อหาตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
4. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
6. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
7. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายของหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

นิคม ชมภูหลง (2542 : 12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไปในทางที่พึงประสงค์

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2545 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

บอบบิทท์ (Bobbit, 1974 : 125) นิยามความหมายของหลักสูตร ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งมวลที่ครูผู้สอนให้แก่นักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต

กู๊ด (Good, 1977 : 149) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้มีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาที่สำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

ประการที่สอง หลักสูตร คือเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่โรงเรียนจะต้องสอนและจัดให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป

ประการสุดท้าย หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ความหมายข้อนี้หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งและการจัดประสบการณ์ให้อีกส่วนหนึ่ง

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1982 : 2) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง บรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการที่จะก่อให้เกิดผลของการเรียนที่ โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ มวลความรู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องจัดและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในแต่ละด้านทั้งความรู้และประสบการณ์ สามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดทำหลักสูตร เพราะทำให้เห็น โครงสร้าง และรูปแบบของหลักสูตรว่าเป็นไปในลักษณะใด จึงได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

นิคม ชมภูหลง (2542 : 12) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีนั้น จะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. หลักการ , จุดหมาย , โครงสร้าง , แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแนวดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรด้านอื่น ๆ ของกลุ่มวิชา และรายวิชา ต่าง ๆ

2. ระเบียบการวัดผล และประเมินผลการเรียน และคู่มือการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับ

3. สื่อการเรียนการสอนที่ปรากฏในรูปแบบของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบและสื่อในลักษณะต่าง ๆ

สุชาติ วัชวุฒิ (2546 : 26) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาที่สำคัญ ๆ ไว้ 8 หัวข้อคือ

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงหัวข้อเหล่านี้ได้ ตามความเหมาะสม

จากองค์ประกอบของหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตรถือเป็นกรอบที่สำคัญ และมีส่วนในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาดังนั้น ควรมีองค์ประกอบสำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินการ ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และแนวดำเนินการใช้หลักสูตร

3. ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาถือว่ามีผลต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้พยายามจัดมวลงประสพการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 5) ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยความสุข เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ใฝ่หาความรู้ อยากเห็น สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

ดังนั้นสรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชา ได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชนมีการกำหนด วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

4. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว

กรมวิชาการ (2545 : 6) ได้เสนอแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อบ่งชี้ขนาดว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู – อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย แผนปฏิบัติการ และติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรสถานศึกษา และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิด ไปข้างหน้าอย่าง มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างสรรีธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

ภารกิจ เป็นการแสดงวิธิดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้น สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียน

เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือ รายภาค

2. การจัด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ที่สถานศึกษาได้กำหนดให้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียน ไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่ง โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระ รายภาค หรือปี ทั้งที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และมี กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายภาคหรือปี

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

การจัดทำสาระของหลักสูตรต้องดำเนินการ ดังนี้

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่ คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุนถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ สภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการ เรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่กำหนดไว้ในข้อ 1 และให้สอดคล้องกับสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปี หรือ รายภาค ดังนี้

3.3.1 ช่วงชั้น ป. 1 – 3 , ป. 4 – 6 และ ม. 1 – 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

3.3.2 ช่วงชั้น ม. 4 – 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค กำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพ หรือ โปรแกรมเฉพาะทางอื่น ๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้อยู่ระหว่าง 40 – 60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือ รายภาค สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1 , 2 และ 3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิตผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาให้หลายรูปแบบเช่น

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง : เขียนเป็นความเรียง สรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน และ สาระการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา และ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ 5 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ : เขียนให้

ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน เป็นข้อ ๆ โดยไม่แยกด้าน

สำหรับคำอธิบายรายวิชามีแนวทางการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม สามารถกำหนดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น ๆ

3.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

3.6 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

4. การออกแบบการเรียนรู้

4.1 การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้าม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมาย การเรียนร่วมกัน ชีตผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือ ต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และการบูรณาการแบบโครงการ

4.2 สื่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการ เรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และใน ระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อ สิ่งพิมพ์ ควรจัดให้มีอย่าง เพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือ ห้องสมุดของสถานศึกษา

4.3 การวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดง พัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนจากการวัดและประเมินผล ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมิน ระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ / เพียงใด ดังนั้น การวัด และประเมิน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้อง

5.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

5.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัยรับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

5.2.1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และ ปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

5.2.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียน เช่นเดียวกับกับกลุ่มสาระอีก 5 กลุ่มสาระ จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน โดยวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม กำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลา ฯลฯ สถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา

6.1 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2 ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1,2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (จบการศึกษาภาคบังคับ) โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน) โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.3 เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุนต่างๆ ที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้

7.1 การพัฒนากระบวนการแนะแนว สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธ

กิจกรรมที่บ้าน ชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็น เครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไข ปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคม แห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้าน วิชาการ ด้านบุคลิกภาพ แล ด้านบริหารทั่วไป

7.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุดนั้น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือเพื่อการศึกษา ค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีต่าง ๆ

7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา คุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียนและการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

7.4 เครือข่ายวิชาการ สถานศึกษาต้องพัฒนา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนทางวิชาการ จากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนชมรมวิชาการต่าง ๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั้งจากบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้ และ แนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่ครอบคลุม ภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านในขั้นนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้เป็น หลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์

ในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา ควรคำนึงว่าสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตรเป็น สิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตั้งแต่ต้น คือ การกำหนดควิสัยทัศน์ จนกระทั่งการนำ หลักสูตรสู่ห้องเรียน คือ การจัดทำแผนการเรียนรู้ รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรให้

ประสบความสำเร็จใช้ศักยภาพทั้งของสถานศึกษาและชุมชนเต็มที่ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ผู้เรียนอย่างแท้จริง ประการสำคัญ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสามารถบอกให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และบุคคลในชุมชนทราบอย่างชัดเจนว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรในสถานศึกษา ดังนั้น เอกสาร หลักสูตรสถานศึกษาอาจมีหลายเล่ม ซึ่งในเล่มแรกควรเป็นเล่มที่กำหนดภาพรวม และมีเล่มอื่น ๆ อีก ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหน่วยการเรียนรู้

การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
9. อื่น ๆ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความ จำเป็นและเหมาะสม เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จ เรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้ง สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท / สภาพของ สถานศึกษา จากนั้น นำร่างหลักสูตรดังกล่าว เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ความเห็นชอบ

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 147) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย / จุดหมาย และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน

วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่ พึงประสงค์ ที่จะสามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิด และในการสร้างวิสัยทัศน์นั้น สถานศึกษาควรมีข้อมูลพร้อมทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและปรัชญา เพื่อให้วิสัยทัศน์ที่บุคลากร

ในโรงเรียน ชุมชน ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ช่วยกำหนดทิศทางของโรงเรียนให้ สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย

ภารกิจ หมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการที่สถานศึกษาจะจัดทำให้ สอดคล้องกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตร

เป้าหมาย / จุดหมาย เป็นข้อความที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อดำเนินการ จัดการ ไปตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะบังเกิดผลอะไรบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ นำไปสู่เป้าหมายหลักของหลักสูตรเพียงใด

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามระดับช่วงชั้นในแต่ละกลุ่มวิชาไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ ผู้เรียนควรมี แต่สถานศึกษาอาจกำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมของแต่ละเขตพื้นที่ หรือสถานศึกษา

2. จัดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 สารະการเรี๑นรู้ / ผลการเรี๑นรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรี๑นรู้ ตามกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม โดยจัดทำเป็นรายภาค / รายปี

2.2 กำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.3 กำหนดเวลาของแต่ละกลุ่มสาระ/หน่วยการเรี๑นรู้ / กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนเป็นรายปี / รายภาค

3. จัดทำสาระของหลักสูตร

3.1 กำหนดผลการเรี๑นรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี / รายภาค

3.2 กำหนดสารະการเรี๑นรู้เป็นรายปี / รายภาค

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิตสำหรับสารະการเรี๑นรู้เป็นรายปี / รายภาค

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา (ชื่อวิชา จำนวนเวลา / หน่วยกิต ผลการ เรี๑นรู้ และสารະการเรี๑นรู้ของวิชานั้น ๆ)

4. ออกแบบการเรี๑นรู้

4.1 การจัดการเรียนการสอน ได้ กำหนดรูปแบบการสอนด้วยวิธีสอน ที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยให้เป็นการเรี๑นรู้จากแหล่ง เรี๑นรู้ตามธรรมชาติ ได้แก่ การเรี๑นรู้ด้วยตนเอง การเรี๑นรู้ร่วมกัน การเรี๑นรู้จากการปฏิบัติ จริง การเรี๑นรู้จากรูปแบบการวิจัย และการเรี๑นรู้แบบบูรณาการ และเน้นการเรี๑นรู้คุณธรรม

โดยนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดแทรกเนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมและ การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำ กระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน / ต่างกลุ่ม มาบูรณาการ ในการจัดการเรียนการสอน

4.2 สื่อการเรียนรู้ใช้สื่อทุกประเภทที่มีอยู่ให้สอดคล้องและพัฒนา
 ขึ้นใหม่

4.3 การวัดและประเมินผล เป็นการวัดตามสภาพจริง (สอนอย่างไรวัด
 อย่างนั้น สถานศึกษาเป็นผู้ประเมินเอง ออกแบบเอง โดยใช้ Benchmark ตามมาตรฐานสาระ
 การเรียนที่กำหนดไว้

4.3.1 สำหรับ ม.ปลาย (ม. 4-6) ต้องออกแบบเป็นหน่วยกิต และ
 ต้องกำหนดว่า 1 หน่วยกิต = 40 คาบ ส่วนระดับอื่น ๆ สามารถกำหนดเองได้ และต้องออกแบบ
 ไว้ก่อนในขั้นตอนการเขียนหลักสูตร

4.3.2 กรณีที่นักเรียนย้ายโรงเรียน ต้องกรอกแบบฟอร์มซึ่ง
 ส่วนกลางกำหนดให้เป็นแบบฟอร์มเดียวกัน

4.3.3 ประกาศนียบัตร ยังคงใช้แบบเดิม

4.3.4 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษามี 2 ระดับ คือ ระดับ ม.ต้น และ
 ม.ปลาย โดยเก็บไว้ที่โรงเรียน เขตพื้นที่และกระทรวงศึกษาธิการ

5. ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

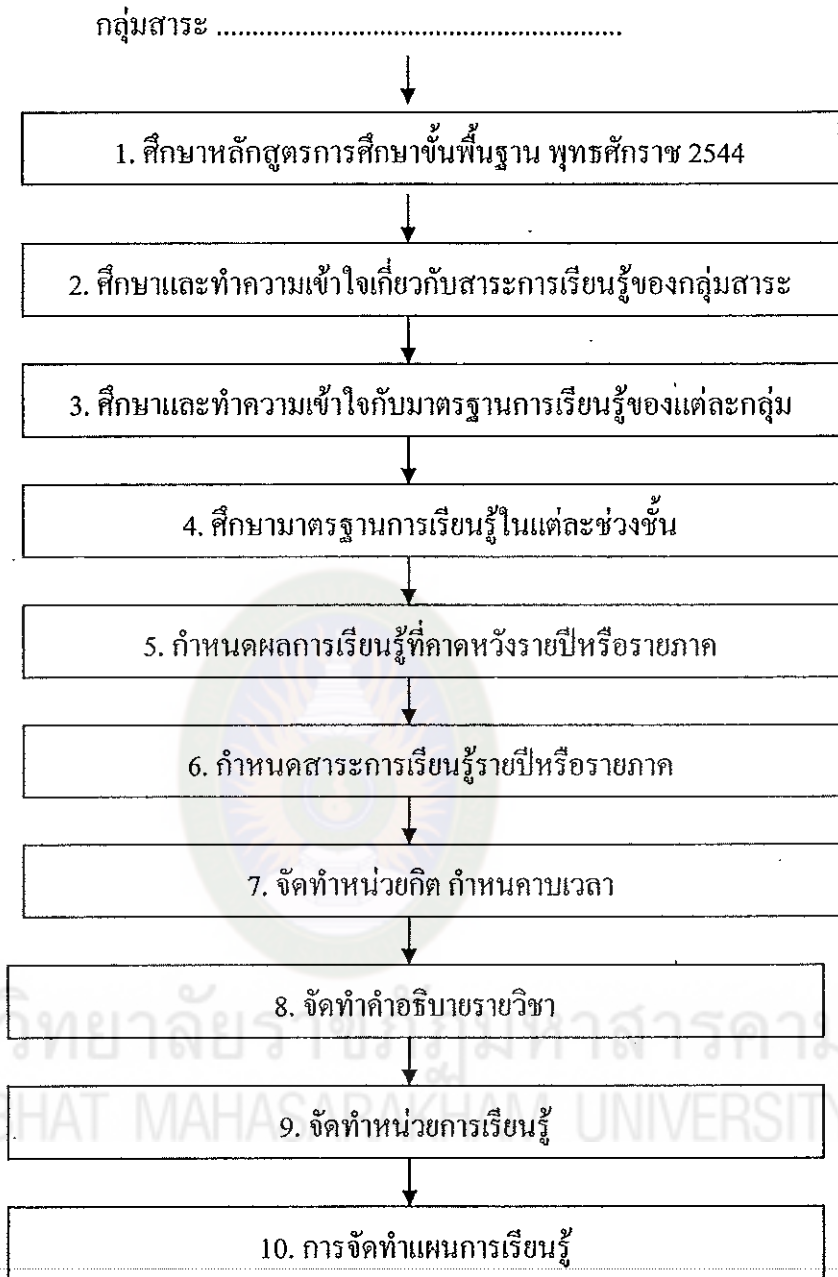
5.1 กิจกรรมแนะแนว

5.2 กิจกรรมนักเรียน

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา

6.1 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด
 ไว้ว่าจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือจบการศึกษาภาคบังคับ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คือจบ
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดทำหลักสูตรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา มีตัวอย่างตาม
 แผนภูมิ

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมและสนับสนุน

7.1 กระบวนการแนะแนว

7.2 แหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด

7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปผสมผสานกับการจัดการ

เรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา / เพื่อพัฒนาคุณภาพ

7.4 เครือข่ายวิชาการ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ โดยมีการเขียนเป็นหลักสูตร เรียงตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

- 8.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย / จุดหมาย
- 8.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ของนักเรียน)
- 8.3 รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 8.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 8.5 การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
- 8.6 การวัดและประเมินผล
- 8.7 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 8.8 อื่น ๆ

สุชาดา วิทยุฉวี (2546 : 27) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

วิสัยทัศน์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องกำหนดใช้ในหลักสูตรสถานศึกษา เพราะการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นที่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น ให้เพียงพอแก่ความจำเป็นในการดำรงชีวิต การพัฒนาสังคมที่ตนอยู่ การนำไปสู่การแข่งขันในสังคมโลก ดังนั้น ในการพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพดังกล่าว ต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้จัด ต้องมีเป้าหมาย ต้องมีการรวมพลัง เพื่อผลักดัน ไปสู่สิ่งที่มุ่งหวัง วิสัยทัศน์จึงเป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ หรือความเชื่อที่มองไปในอนาคตข้างหน้า สามารถดำเนินการให้บรรลุตามที่กำหนดได้ วิสัยทัศน์ที่ดีจะมีทิศทางที่ชัดเจน มุ่งอนาคต มีความมุ่งมั่น ทำทายเป็นไป ได้ เหมาะกับสภาพของท้องถิ่น มีพลัง และบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ต้องสอดคล้องกับหลักสูตร นโยบายทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และที่สำคัญวิสัยทัศน์จะต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่าย วิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษาควร ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษาดังนั้น ในสถานศึกษาจึงควรมีวิสัยทัศน์เดียวที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ได้

ภารกิจ (หรือพันธกิจ) เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว ต้องกำหนดวิธีการที่จะดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ รวมทั้งจะเป็นการนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติงานต่อไป การกำหนดภารกิจ ต้องให้ครบถ้วนตามที่วิสัยทัศน์กำหนดไว้ เช่น วิสัยทัศน์กำหนดว่า

“ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม” ภารกิจที่กำหนด คือ “ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษา” วิทยาลัยกำหนดให้ “มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ” ภารกิจที่กำหนด คือ “ส่งเสริมการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานวิชาชีพ” เป็นต้น

เป้าหมาย สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบหลักสูตร ที่สอดคล้องกับ วิทยาลัยของสถานศึกษาและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง การเขียนเป้าหมายของหลักสูตร สถานศึกษาจะมีส่วนคล้ายคลึงกับจุดหมายของ หลักสูตรแกนกลาง แต่ไม่ควรคัดลอกมา เพราะจะมีส่วนที่สอดคล้องกับวิทยาลัยซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้นด้วย จึงควรเรียบเรียงใหม่ให้เป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดหลักสูตรใน โรงเรียน เป้าหมายของหลักสูตรสามารถเขียนได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

2. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งระบุการใช้เวลาในการจัดอย่างเหมาะสมแต่ละปีหรือแต่ละภาคเรียน ดังนั้น โครงสร้างของหลักสูตรจะประกอบด้วย

2.1 สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและเพิ่มเติม

2.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.3 เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

แนวทางการกำหนด โครงสร้างหลักสูตร อาจกำหนดได้ดังนี้

2.3.1 พิจารณาจำนวนเวลาเรียนทั้งปี ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้น

พื้นฐานกำหนด คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ปีละประมาณ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ปีละประมาณ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ปีละประมาณ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 1 ปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สถานศึกษาควรร่วมกันกำหนดเวลาเรียนทั้งปีไว้ก่อน เพื่อจะจัดเวลาแต่ละกลุ่มสาระได้ใกล้เคียงและแน่นอน เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 กำหนดให้เรียนปีละ 800 ชั่วโมง หรือจะกำหนดให้เรียนปีละ 1,000 ชั่วโมง เป็นต้น

2.3.2 พิจารณาสัดส่วนเวลาเรียนระหว่างสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรพิจารณาเกณฑ์ในการกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนไว้ก่อน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ เวลาที่ใช้ในการจัดการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีตัวมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งแตกออกมาเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเป็นตัวกำหนด ที่สถานศึกษาต้องมีเวลาเพียงพอในการจัดการเรียนการสอน เพื่อผู้เรียนบรรลุผล บทบาทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างครบถ้วนและมีความสุขในการทำกิจกรรมและแนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางซึ่งคำนึงถึงผู้เรียนทั้งในด้านจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการจัด

2.3.3 พิจารณาสัดส่วนเวลาเรียนระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐานกับสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยแต่ละสาระการเรียนรู้ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานช่วงชั้น เมื่อนำมาทำเป็นคำอธิบายรายวิชา จะเรียกว่า รายวิชาพื้นฐาน ซึ่งผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเหมือนกัน เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ส่วนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ สาระที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของเด็ก ตลอดจนความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งการจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มอาจทำได้ 2 ลักษณะคือ ใช้มาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่วิเคราะห์แล้วว่าสอดคล้องกับเรื่องที่จะจัดให้ผู้เรียน แต่การจัดต้องมีความเข้มข้นมากขึ้นในด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านสาระที่เรียน หรือมีความเข้มข้นทั้งสองด้าน และกำหนดมาตรฐานขึ้นใหม่ แล้วดำเนินการจัดทำรายวิชาตามกระบวนการเดียวกับรายวิชาพื้นฐาน

ในช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค สาระการเรียนรู้พื้นฐานคิดน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมใช้เวลาระหว่าง 40 – 60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต

2.3.4 พิจารณากำหนดเวลาสาระการเรียนรู้พื้นฐานแต่ละกลุ่ม โดยนำสัดส่วนเวลาของสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่กำหนดไว้ในข้อ 3 มาจัดแบ่งเวลาทั้ง 8 กลุ่มสาระ ซึ่งมีข้อพิจารณาหลายประการ เช่น ยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก กำหนดเวลาให้เพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด จัดสาระการเรียนรู้พื้นฐานให้ครบทุกชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และทุกภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในกรณีนี้ มีข้อยกเว้นสำหรับผู้ที่เน้นคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจจับสาระการเรียนรู้พื้นฐานให้จบได้ภายใน 2 – 3 ภาคเรียน เพื่อจะเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่เข้มข้นต่อไป และในช่วงชั้นที่ 1 อาจจัดวิชาที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์ โดยให้เวลาค่อนข้างมาก ประมาณร้อยละ 50 แล้วลดลงตามลำดับในช่วงชั้นต่อไป และให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมากขึ้น คำนึงถึงวิสัยทัศน์ที่กำหนด ถ้าวิสัยทัศน์ให้ความสำคัญเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ใด ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย คำนึงถึงการนำไปจัดตารางสอนใช้สอนในแต่ละสัปดาห์หรือภาคเรียน และการคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรส่งเสริมให้มีการบูรณาการทั้งภายในและภายนอกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งหากมีข้อจำกัดในการจัดสรรเวลา สถานศึกษาอาจแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้

2.3.5 นำเวลาที่กำหนดทั้งหมดมาใส่ลงในโครงสร้าง โดยการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สามารถออกแบบได้ตามความเหมาะสม จะกำหนดเป็นตารางในรูปแบบต่าง ๆ หรือเขียนเป็นความเรียงที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ เวลาที่กำหนดเป็นร้อยละ เมื่อคิดออกมาแล้วอาจไม่ใช่ตัวเลขที่ลงตัว อาจปรับปรุงเพิ่มเติมให้เพิ่มหรือลดลงได้บ้างตามความเหมาะสม เช่น 648 , 432 ชั่วโมง อาจปรับเป็น 640 , 440 ชั่วโมง ฯลฯ

โครงสร้างหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนอาจมีเพียงโครงสร้างเดียวหรือหลายโครงสร้างก็ได้ขึ้นอยู่กับช่วงชั้นของการจัด โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) อาจมีหลายโครงสร้างตามจุดเน้นเฉพาะทางของผู้เรียน เช่น เน้นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เน้นภาษา เน้นการประกอบอาชีพ

3. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องแสดงให้เห็นว่าจากการกำหนดเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างของหลักสูตรนั้น แต่ละปีมีกี่รายวิชาที่เป็นพื้นฐานและเพิ่มเติม

การกำหนดชื่อรายชื่อยวิชา หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ว่า รายวิชาที่เป็นพื้นฐานให้ใช้ชื่อตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม สามารถกำหนดชื่อได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องสื่อความหมายให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนด

4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งให้เห็นหลักการจัดกิจกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น อาจกำหนดดังนี้ คือ หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ หลักสูตรสถานศึกษา และกิจกรรมที่จัดทั้งกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนมีกิจกรรม จัดในชั้นใด แต่ละกิจกรรมใช้เวลานานเท่าใด รายละเอียดของแต่ละกิจกรรมควรระบุไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำหรับกิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ยอมรับกันว่าสามารถพัฒนาผู้เรียน ได้ทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ ช่วยสร้างสรรค์สังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้า รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ดังนั้นแม้หลักสูตรจะไม่กำหนดเป็นการบังคับแต่สถานศึกษาอาจพิจารณาจัดเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกส่วนหนึ่งระบุว่า มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากที่ได้จัดให้ผู้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กรณีเช่นนี้มีได้หมายความว่า หากเวลาเรียนในรายวิชาพื้นฐานไม่พอ จะนำมาใช้สอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ จะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ที่จะเรียนรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ ลักษณะการจัดมักจะเป็นชุมนุม ชมรมต่าง ๆ ผู้เรียนจะได้เลือกกิจกรรมได้ตามความต้องการ

5. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การใช้หลักสูตรบรรลุผล ในหัวข้อนี้สถานศึกษาควรเสนอหลักการและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จัดจริง เช่น หลักการจัดการเรียนรู้ ใช้หลักการเดียวกันกับที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม โดยจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และเรียนรู้คุณธรรม การจัด โครงการ กำหนดวิธีจัด จัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือจัด โครงการแบบบูรณาการความรู้ทุกกลุ่มสาระ รวมทั้งกำหนดเวลาและระดับชั้นที่จัด การศึกษานอกสถานที่ เช่น การพาผู้เรียนไปศึกษาในแหล่งการ

เรียนรู้ในชุมชนหรือแหล่งประกอบการ สถานศึกษา เป็นต้น สื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ กำหนดการจัดหา การผลิต และการใช้สื่อ กำหนดแหล่งการเรียนรู้โดยระบุว่ามิแหล่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาอะไรบ้าง การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น มีผู้เรียนบกพร่องทางกายเรียนร่วม สถานศึกษามีวิธีการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กกลุ่มนี้อย่างไร เป็นต้น การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาต้องจัดทำระเบียบการประเมินผลการเรียน ซึ่งจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ ตลอดจนจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา (ปพ. 4 – 8) ขึ้นใช้เอง สิ่งที่ต้องกำหนด เช่น หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา ภารกิจของสถานศึกษาในการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน การประเมินผลระดับสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพระดับชาติ วิธีการและหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ การเทียบผลการศึกษา ระบุภารกิจของสถานศึกษาในการเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน การรายงานผลการประเมินผลการเรียน และเอกสารหลักฐานการศึกษา ทั้งที่กระทรวงออกแบบและสถานศึกษาออกแบบ

7. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาควรนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการใช้หลักสูตร หรือแผนพัฒนาคุณภาพมาใส่ในหัวข้อนี้ เพื่อให้เห็นภาพการทำงานอย่างเป็นระบบของสถานศึกษาและเห็นภาพอย่างชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้มีประสิทธิภาพ ในหัวข้อนี้อาจประกอบด้วยการบริหารวิชาการ เช่น การจัดกลุ่มผู้เรียน การให้การบ้าน การลงโทษและให้รางวัล การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การจัดทำตารางสอน กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน โครงการร่วมของสถานศึกษาเพื่อสร้างศรัทธาเครื่องข่ายวิชาการในสถานศึกษา ฯลฯ และ การบริหารทั่วไป เช่น กิจกรรมห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอบายมุข อาคารสถานที่ และห้องเฉพาะคลังสื่อและอุปกรณ์ งบประมาณ การบริหารและพัฒนาบุคลากร การประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การรายงาน การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครอง ฯลฯ

จาการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา เป็นเอกสารสำคัญของสถานศึกษาที่แสดงการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษาต้องมีคุณภาพ สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ตามความจำเป็น และควรพัฒนาอย่างเป็นระบบ จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดคุณภาพอย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน

5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีหลักการดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 4-26)

- 1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล
- 1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและ เท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
- 1.4 เป็นหลักสูตรที่มี โครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และ ประสบการณ์

2. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็น มาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

- 2.1 เห็นคุณค่าตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมอันพึงประสงค์

2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3. โครงสร้าง

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามหลักการจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน ดังนี้

3.1 ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่	1 – 3
ช่วงชั้นที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่	4 – 6
ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่	1 – 3
ช่วงชั้นที่ 4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่	4 – 6

3.2 สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 ภาษาไทย

3.2.2 คณิตศาสตร์

3.2.3 วิทยาศาสตร์

3.2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

3.2.6 ศิลปะ

3.2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วยสุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระเรียนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง ตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้ง ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพ

ของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงปัญหา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่ง ผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษา ต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

3.4 มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะ มาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เสริมขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

3.5 เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมดังต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 – 3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม. 4 – 6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ				
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	◆	◆	◆	◆
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา

■ สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน

◆ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

4. การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนา ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกระบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพ ผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำ โครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระของสาระการเรียนรู้หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่ม ในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และ ปีที่ 4 – 6 การศึกษาระดับนี้ เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิด วิเคราะห์ การติดต่อ สื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งใน ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และ วัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนา บุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนิน ชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบ ต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อ เพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการ และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพมุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และ ผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตร ในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัด แผนการ เรียนรู้ที่สนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้าน วิชาการและอาชีพ

5. การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้ง การจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้อง จัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์

ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสนเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือ โครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้น้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูงสำหรับผู้เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษนอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนรู้ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบ สถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่น เวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

6. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางศาสนา นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษา สำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้ สามารถปรับให้ มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์ และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

7. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ใน การกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่ จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติม ได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1: ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อ ความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงาน การศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1: สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดง ความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : การใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2 : เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3 : ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.4 : เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ 2 : การวัด

มาตรฐาน ค 2.1 : เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2 : วัดและคาดคะเนของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค 2.3 : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3 : เรขาคณิต

มาตรฐาน ค 3.1 : อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2 : ใช้การนึกภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ 4 : พีชคณิต

มาตรฐาน ค 4.1 : อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์ และฟังก์ชันต่าง ๆ ได้

เสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 : เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 : แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็ก ไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 : เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 : พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 : เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรี้นรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 : ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี

ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 : เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายได้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศิลปกรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต

และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้ง เศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนัก ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งปรากฏในระหว่างที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษา และ พลศึกษา

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอมีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 2 : คนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของคนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าของนาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะ กระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2 : การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 : การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการ และความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยี ในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 : เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมี

ความคิดสร้างสรรค์

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น ประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนหนึ่งอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา ทิศคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการ ในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครู ผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 การจัดการเรียนรู้ต้องตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้น ไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกสาระ ในลักษณะของการบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร ในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่มการสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวข้อเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อ

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ ผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 การจัดการเรียนรู้ เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหยุ่นวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

9. สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการ

เรียนรู้ของผู้เรียน

3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

10. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/ เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจาก โครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียน ผู้สอน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

12. เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในรายวิชาต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

ทั้งนี้จะมีการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องใช้เหมือนกัน เพื่อประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และการส่งต่อ ได้แก่ เอกสารแสดงผลการเรียน เอกสารแสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรายละเอียดต่อไป

13. การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และหรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถ ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ
2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบ การสัมภาษณ์ ฯลฯ

3. พิจารณาความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

14. การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับ

พิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครูที่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนาสร้างสรรค์ให้เป็นระบบ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนมีระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมอาชีพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหาร สถานศึกษา ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญ

15. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจ การศึกษาลงไปยังท้องถิ่น โดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน ผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุน การวางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่มาตามมาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคลากรทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาทั้ง

ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล และถือเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก ต่อไป

6. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในงานสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตร ไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2545 : 7) ได้กำหนดกรอบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยภารกิจ 7 อย่าง ดังนี้

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร)
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน
- ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา

1. ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการ คือ ดำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจะจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำเอกสาร เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสาร หรือศึกษาจากโรงเรียนนำร่อง เครือข่าย หรือแกนนำ

1.2 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการ คือ ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร จัดอบรม สัมมนา หรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร และสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

1.3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น มีแนวทางดำเนินการ คือ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้ง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.4 จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการ คือ รวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และนำ

ข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำให้เป็นระบบ

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามีแนวทางดำเนินการคือกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมาย ของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ และ จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

1.6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กร ในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ มีแนวทางดำเนินการ คือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ตคำบล สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูออกไปเยี่ยมพบปะประชาชน

2. ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.4 กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน

2.5 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

2.6 จัดทำคำอธิบายรายวิชา

2.7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

2.8 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.9 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.10 กำหนดสื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

2.11 กำหนดการวัดผลและประเมินผล

2.12 บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้

สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3. ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

3.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้

3.2 จัดหา เลือกรู้ ใช้ ทำ และพัฒนาสื่อ

3.3 จัดกระบวนการเรียนรู้

3.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.5 วัตถุประสงค์และประเมินผล

3.6 แนวแนว

3.7 วิจัยเพื่อพัฒนา

3.8 นิเทศ กำกับ ติดตาม

3.9 แนวทางดำเนินการ

3.9.1 การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีกระบวนการในการดำเนินการ คือ ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นต้น

3.9.2 การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีกระบวนการในการจัด คือ ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่ออาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจะจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา และ ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ในลักษณะการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ คือ บริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ เช่น บริการแนะแนว ชุมชมสหกรณ์ ห้องพยาบาล ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ เป็นต้น จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น สนับสนุนการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ชุมชมวรรณศิลป์ ชุมชมภาษาอังกฤษ ชุมชมคณิตศาสตร์ ชุมชมวิทยาศาสตร์และสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เช่น ชุมชมกีฬา ชุมชมดนตรี ชุมชมได้วาที ชุมชมเกษตร ชุมชมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชมแนะแนว เป็นต้น

3.9.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีกระบวนการในการจัดคือ ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา มี สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา และนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

5. ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการ ภายในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการจาก ภายนอกสถานศึกษา

6. ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

7. ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา

7.1 สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา / ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.2 สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วน รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล (2545 : 17) กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นหัวใจของ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ก็ ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบนั่นเอง ซึ่งประกอบด้วย งาน / ภารกิจ ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ 7 ภารกิจ คือ

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ผู้บริหารและครูผู้สอนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการ เพื่อเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีดังนี้

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรของสถานศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน เพื่อให้เห็น ความสำคัญหรือความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของ สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

1.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน / องค์กร ในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบ และให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของ สถานศึกษา

1.4 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา

1.6 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

2. การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาและคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา จะต้องดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่า กำหนดสาระที่เป็นแกนกลางและสาระของท้องถิ่นไว้อย่างไร และมีความสอดคล้องสัมพันธ์และสมดุลอย่างไร

2.2 วิเคราะห์ข้อบ่งชี้เนื้อหาสาระหรือสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะ / กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

2.3 ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของชุมชนและสังคม

2.4 ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

2.5 ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 วางแผนจัดการเรียนการสอนตามข้อบ่งชี้สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ สัดส่วน เวลาและหน่วยกิตตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

2.7 พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

นอกจากนี้ครูควรดำเนินการเพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาสมบูรณ์อีก 2 ประการ นั่นคือ กำหนดสื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

3. การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร

การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรหรือวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีภารกิจที่ต้องดำเนินการ 3 ส่วน คือ

3.1 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การสอนซ่อมเสริม การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น

3.2 การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น วางให้ครูทุกคนสามารถแนะแนวผู้เรียนได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพและปัญหาอื่น ๆ เป็นต้น

3.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

4. การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตร

การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่สอง หรือการทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา และภารกิจที่สาม หรือการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

6. การสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สรุปและเขียนรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำผลการรายงานเผยแพร่ให้ชุมชนหรือสาธารณชนได้รับทราบ

7. การปรับปรุงและพัฒนา

ผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหา / อุปสรรคในการดำเนินงานและ ข้อมูลจากการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งหมด จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในปีต่อ ๆ ไป

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร สามารถสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรนั้น แม้จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเป็นแม่บทในการปฏิบัติจากผู้รู้หรือหน่วยงานต้นสังกัดแต่ด้วยความที่องค์ประกอบหลาย ๆ อย่างยังขาดความพร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดียิ่ง เริ่มตั้งแต่กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนนั้น ได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนาจาก

องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานศึกษาของตนเอง ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนต้องมีความกระตือรือร้นและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง ๆ ในส่วนของผู้ปกครองนักเรียนนั้นสถานศึกษาต้องพยายามสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญของหลักการและจุดหมายของหลักสูตรรวมไปถึงความเข้าใจในหลักการและจุดหมายของหลักสูตรด้วย

7. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้ กำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการบริหารแบบมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสูง และมีวัฒนธรรมการทำงานที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีสุขภาพแข็งแรง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยระดมทรัพยากรทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม
 2. พัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยสนับสนุนสถานศึกษาจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมให้มีการประเมินตนเอง การนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง
 3. พัฒนาระบบโครงสร้างการบริหาร โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม พัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล
 4. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 อำเภอ
1. อำเภอห้วยเม็ก
 2. อำเภอหนองกุงศรี
 3. อำเภอท่าคันโท

4. อำเภอขามเฒ่า
5. อำเภอเมืองชัย

ข้อมูลโรงเรียนและบุคลากรในสังกัด

1. จำนวนโรงเรียนในสังกัด สพท.ภาพสินธุ์ เขต 2 จำนวน 202 โรงเรียน
2. ครูในสังกัด สพท.ภาพสินธุ์ 2 จำนวน 2,594 คน
3. นักเรียนในสังกัด สพท.ภาพสินธุ์เขต 2 จำนวน 46,134 คน
4. โรงเรียนเอกชนในเขต จำนวน 10 โรงเรียน
5. ครูสังกัดโรงเรียนเอกชน จำนวน 288 คน
6. กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายในสังกัด มี 21 กลุ่มโรงเรียน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ในปี 2550 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพสินธุ์

เขต 2

1. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม
4. การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมนำสู่ความสำเร็จ

1. การพัฒนาการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
3. พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ
4. หนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม
5. การจัดการเรียนรู้บูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก
6. โครงการรักการอ่าน

ยุทธศาสตร์การบริหารงาน

1. การประกันสิทธิและโอกาสการศึกษา
2. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา
4. การพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา

จากนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนางานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่มีนโยบายและโครงการที่ชัดเจนที่จะส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญหนึ่งในการสนับสนุนให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ จึงดำเนินการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามกรอบแนวคิดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ กรมวิชาการ (2545 : 7) จำนวน 7 ด้าน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

สุทธิเมธ ชัยเพชร (2542 : 118) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 4 พบว่า โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานการใช้ หลักสูตรของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน พบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉลอม พงศ์นราทร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครู - อาจารย์ โรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และ ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน พบว่ามีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู - อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมมากกว่าครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดกลาง ครู - อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีปัญหาด้านการจัดพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นมากกว่าครู - อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก และ ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาด

เด็ก มีปัญหาด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ด้านการจัดเพิ่มผลงานระเบียนสะสมและด้านการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาและการรายงานผล มากกว่าครู - อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง

นิตยา บุตรอ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ วิธีการและปัญหาการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลการเรียนโดยรวมคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.48 และมีความรู้ด้านหลักการในการประเมินผลการเรียนและด้านวิธีการประเมินผลการเรียนคิดเป็นร้อยละคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.93 และด้านการตัดสินผลการเรียนคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 58.77

2. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ปฏิบัติตามวิธีการประเมินผลการเรียนได้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ ร้อยละ 66.72

3. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีปัญหาการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีปัญหาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำดังนี้ ด้านวิธีการประเมินผลการเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.22) ด้านหลักการในการประเมินผลการเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.08) และด้านการตัดสินผลการเรียน (ค่าเฉลี่ย 2.61)

อุทิศ อินทร์แก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม และรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

2. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งครูผู้สอน และครูวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในรายองค์ประกอบด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอน ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม ด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ไม่แตกต่างกัน ส่วนในรายองค์ประกอบด้านการปรับกิจกรรมการ

3. ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และกลุ่มสาระเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. รายวิชาที่ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดตอบสนองต่อการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยสอดคล้องกับรายวิชาที่โรงเรียนได้พัฒนาขึ้นและมีความชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติมาก

5. ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์ต่อสังคมตอบสนองความต้องการและเหมาะสมกับวุฒิภาวะเด็ก

6. ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอนและมีการสอนแบบบูรณาการในระดับน้อย

7. ครูโรงเรียนประถมศึกษาวัดและประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียน โดยที่รูปแบบวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ ควรมีการอบรม สัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มากกว่าเดิมและผู้บริหารควรให้ความสนใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและใส่ใจกับการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรในโรงเรียนให้มากขึ้น

วิวัฒน์ ผาวันดี (2546 : 75-79) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน ด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานสูงสุดในระดับมากเรียงตามลำดับคือ ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) และ ด้านการเตรียมความพร้อม ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง คือ ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุง พัฒนา และ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำ

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ระหว่างบุคลากรภายใน โรงเรียน กับบุคลากรภายนอกโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ด้าน คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ด้านการสรุปผลการ

ดำเนินงาน และด้านการปรับปรุง พัฒนา แต่อีก 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) ไม่แตกต่างกัน

กนกวรรณ แสนคำ (2547 : 96-97) ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปัญหาการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 3 พบว่า สภาพการใช้หลักสูตร สถานศึกษาของ โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านบริหารหลักสูตร (การใช้ หลักสูตร) และด้านนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร สภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 – 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 3 โดย ภาพรวม มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไป หาค่าต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) ด้านการเตรียมความพร้อม และด้าน การนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อม ปัญหา คือ ความไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน การดำเนินการ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นระบบ ภาระงานของบุคลากรมีมาก แนวทางแก้ไข ควร จัดอบรม ศึกษาดูงานให้บุคลากรเพื่อความเข้าใจอย่างชัดเจนในหลักสูตร ปัญหาด้านการบริหาร จัดการหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) ปัญหา คือ ความไม่เข้าใจในด้านการวัดและประเมินผล การ ทำวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนา การจัดหา เลือกร ใช้และพัฒนาสื่อ แนวทางแก้ไข จัด อบรมเชิงปฏิบัติการ และศึกษาดูงาน ด้านการ นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ปัญหาคือ นิเทศยังไม่ทั่วถึง ไม่ต่อเนื่อง และเป็นระบบ ขาดการนำผลที่ได้จากการนิเทศมาใช้ใจการปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรม แนวทางแก้ไข หน่วยงานต้นสังกัดควรมานิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ทุกภาคเรียน ควรมีการจัดอบรมให้ครูใน โรงเรียนสามารถนิเทศกันเองได้ตามกลุ่มสาระต่าง ๆ นำผลที่ได้จากการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 3 กับโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 – 4 มีสภาพ การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา โดยส่วนรวมและในด้านการบริหารหลักสูตร (ใช้ หลักสูตร) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการเตรียมความพร้อม และด้านการนิเทศและติดตามผล มีสภาพการใช้ไม่แตกต่างกัน

ศุภชัย อ่อนศรี (2548 : 109-114) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1,2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1,2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดรูปแบบวิธีการ และเกณฑ์การตัดสินการวัดและประเมินผล และเอกสารการศึกษา การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก มีอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้านคือ การออกแบบการเรียนรู้

2. ระดับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากร ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ และบริหารจัดการ ทั้ง 4 ด้านระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบค่าระดับปัญหาของคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า โดยรวม มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับปัญหาแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง กับโรงเรียนเล็กไม่พบความแตกต่าง

4. ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 โดยรวมในแต่ละด้าน เรียงตามค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ด้านการบริหารจัดการคิดเป็นร้อยละ 37.76 ลำดับที่ 2 ด้านบุคลากรคิดเป็นร้อยละ 26.84 ลำดับที่ 3 ด้านงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 20.81 และลำดับที่ 4 ด้านเวลาการดำเนินการคิดเป็นร้อยละ 14.59 โดยด้านการบริหารจัดการ ระยะเวลาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาควรมีเวลามากพอสมควร เพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตร ด้านบุคลากร ผู้บริหารและครูควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตรอย่างชัดเจน ด้านงบประมาณ โรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณ สำหรับการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เพื่อใช้ในการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอและด้านบริหาร

จัดการควรจัดอบรมสัมมนา ให้ความรู้แก่ครูทุกคน เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถและมีคุณภาพ

ทวีชัย ประสิทธิ์ระดา (2548 : 134-136) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านการปรับปรุงพัฒนา และด้านการสรุปผลการดำเนินงาน

เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการปรับปรุงพัฒนา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านการวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร และ ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน

ส่วนครูผู้สอน พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน และด้านการปรับปรุงพัฒนา

2. ระดับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปรับปรุงพัฒนาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

เสถียรพงษ์ ชินอาจ (2549 : 136-140) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอโกสุมพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านที่ 5 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ด้านที่ 7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และ ด้านที่ 3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ด้านที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านที่ 4 การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน ด้านที่ 5 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ด้านที่ 6 จัดทำคำอธิบายรายวิชา ด้านที่ 7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้และด้านที่ 11 กำหนดการวัดและประเมินผล ผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านที่ 3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านที่ 8 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 10 กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ และด้านที่ 12 บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารหลักสูตร โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรให้เพียงพอและเหมาะสม เท่ากับ 16.70% การจัดการอบรมสัมมนาเรื่องการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องแก่ครูและบุคลากร เท่ากับ 13.58% และการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเรื่องหลักสูตรเพื่อให้ความรู้ เท่ากับ 12.02%

วินัย วิจัย (2549 : 86-87) ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 ของผู้บริหาร ครูประจำชั้น ป. 1 และครูประจำชั้น ป.4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านบริหารวิชาการ และบริหารทั่วไป
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 ของผู้บริหาร ครูประจำชั้น ป.1 และครูประจำชั้น ป.4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ครูประจำชั้น ป.4 มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไป ยังมีการปฏิบัติในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น ป.1 มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยมีความคิดเห็นด้านบริหารทั่วไปมากกว่าการบริหารงานวิชาการ
3. ด้านวิชาการ ครูบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาที่ชัดเจนควรส่งครูเข้าอบรมทางวิชาการให้มากขึ้น เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้
4. ด้านบริหารทั่วไป ควรมีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครอง ครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรและการบริหารงานต่างๆภายในโรงเรียน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และควรมีการจัดอบรมและนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

สุรีย์ อ้นนุรี (2549 : 92-93) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่าย การใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีสภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสูง

กว่าผู้บริหารสถานศึกษา

2. สภาพการพัฒนาลัทธิสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างก็มีสภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่โรงเรียนขนาดกลางมีสภาพการพัฒนาลัทธิสูตรสถานศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

3. ระดับปัญหาการพัฒนาลัทธิสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับปัญหาสูงกว่าครูผู้สอน

4. ระดับปัญหาการพัฒนาลัทธิสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีระดับปัญหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บินดา (Binda. 1989 : 9942-A) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา กระบวนการส่งเสริมหลักสูตร ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้บริหารเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรให้สนองความต้องการเดือนชั้นตนเองและคณะ จัดสรรวัสดุสอนให้ ให้ตัวอย่างการสอนที่ดี ขยายโครงสร้างทางการบริหาร และส่งเสริมความเป็นผู้นำ ผู้บริหารตระหนักถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย คือ กลุ่มสมาชิกหรือผู้รับคำปรึกษาการปรับปรุงหลักสูตรระยะแรก ตามนโยบายส่วนกลาง ส่วนประกอบทางเนื้อหาและภาพที่เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักสูตรใหม่ตั้งปัญหาและเหมาะสำหรับใช้ในโรงเรียนปกติโดยทั่วไป ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดทางวัตถุประสงค์ เน้นการสอนแบบฝึกปฏิบัติ อย่างไรก็ตามเมื่อตกลงดำเนินการแล้วการสร้างบรรยากาศที่พึงประสงค์ ความเป็นผู้มีจิตสำนึกในการเรียนสูง สังเกตเห็นได้ว่า นักเรียนอ่าน ได้ดีขึ้น เรียน ได้สบายขึ้น ได้มีการพัฒนาความคิดดีขึ้น และได้รับลักษณะเด่นที่พึงประสงค์ และมีความเชื่อมั่นมากขึ้น สรุปได้ว่า การปรับปรุงพัฒนาลัทธิสูตรแบบเจาะลึกจะเกิดขึ้นต่อจากการพัฒนาลัทธิสูตรแบบผิวเผินนั่นเอง ผู้บริหารจะถูกมองว่าเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้ริเริ่ม ที่กล่าวทั้งหมดแสดงให้เห็นความคาดหวังบาง

ประการของความเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน

แมนซิโน (Mancino. 1996 : 2042-A) ได้วิจัยศึกษาหลักสูตรบูรณาการการนำเสนอทางทฤษฎีและข้อเท็จจริงทางการเมือง : การปฏิรูปหลักสูตรในมตรัฐคาโกต้าได้ ในช่วงแรกของทศวรรษ 1980 พบว่า ตลอดศตวรรษที่ 20 ได้มีการตื่นตัวในเรื่องการศึกษา จึงมีการวิจัยในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องอาศัยหลักการศึกษาวิจัยเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนการสร้าง ความหมายแก่การดำรงชีพของผู้คน เพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาการเรียนตามหลักสูตรแบบเก่า ซึ่งจะต้องผูกพันกับนโยบายและการปฏิบัติทางการเมืองนั้นก็ ก็จะต้องกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาขณะเดียวกันก็หาทางคงไว้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบเก่าไว้บางส่วน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 34 คน เป็นตัวแทนภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานทางการศึกษาพร้อมกันนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรัฐมนตรีการศึกษา และข้าราชการระดับสูงที่รับผิดชอบการศึกษาของรัฐ แม้ว่าอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจะสูงส่งเพียงใดก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังเป็นไปไม่ได้เต็มที่ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความเติบโตทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัย พบว่า เศรษฐกิจการเมืองยังไม่เติบโตไปในทิศทางเดียวกัน การศึกษา เพราะยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ อีกมาก ปัญหาประการแรก การทดสอบความรู้ความสามารถของนักเรียน การยึดมั่นถือมั่นในเรื่องการทดสอบ การยึดติดกับการใช้ข้อสอบมาตรฐาน ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับหลักสูตร แต่ระดับนโยบายนั้น มุ่งเฉพาะความรู้ ความสามารถของผู้เรียน แต่การวัดโดยใช้ข้อสอบมาตรฐานอย่างเดียว นั้นไม่พอ ปัญหาประการที่สอง นโยบายฝ่ายบริหารขาดความยืดหยุ่น แต่ในทางปฏิบัติ นั้นยังคงมีความยึดมั่น ในรูปแบบเดิม ๆ ที่เป็นบุคคลมากกว่าเทคโนโลยี อิทธิพลจากภาคเศรษฐกิจจึงไม่อาจผลักดันอะไร ได้มาก จึงพบว่า บางส่วนของผู้กำหนดนโยบายยังยึดของเดิม บางส่วนยึดของใหม่ โดยให้นำการทดสอบมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร การตรวจสอบความรู้ของนักเรียน

เจอร์รี่ (Jerry. 1996 : 4254-A) ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน ที่จำเป็นทางการศึกษา ให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน และนักการศึกษา เพื่อดำเนินการ พัฒนาหลักสูตร มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน โดยหน่วยงานต้นสังกัดต้องสนับสนุนส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม

เบอ์นาร์ด์ (Bernard, 1996 : 2123-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตร วิทยาศาสตร์ ระหว่างหลักสูตรนานาชาติในประเทศอังกฤษ และแคว้นเวลส์กับหลักสูตรปกติ ในรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจาย อำนาจทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่น การ ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เอง ได้ขณะที่หน่วยงานทางการศึกษาส่วน ท้องถิ่นของประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้น้อย มาก ดังนั้นควรผลักดันให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ ไปยังท้องถิ่น เช่น การ นำโปรแกรมวิทยาศาสตร์ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอน และให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

เวส (West, 2002 : 2124-A) ทำการศึกษาเพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามีความตรงประเด็น เป็นอันมากในการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการสอน และหลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาหลาย หลักสูตร ได้ศึกษาการวางแผนล่วงหน้าซึ่งเข้มแข็งในการตัดสินใจแบบมีปฏิสัมพันธ์และมีการ สะท้อนของครูวิชากายวิภาควิทยาชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ครูทั้ง 2 คน ได้รวมหน่วย หลักสูตรจุดชีววิทยาใหม่เข้าไปในรายวิชากายวิภาควิทยาที่มีอยู่ตลอดปีของตนในการศึกษา มุ่งเน้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ครูทั้ง 2 นี้ ได้กระทำในระหว่างการนำรายวิชาจุด ชีววิทยาใหม่ไปใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรณีศึกษาแบบเสมือนธรรมชาติ ข้อค้นพบ จากการสังเกตชั้นเรียนและการสัมภาษณ์ครูนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อตีความคิดของครู ส่วนที่สองของการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับวิเคราะห์เชิงปริมาณของผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาจุดชีววิทยาของนักเรียน/ชั้นเรียน นักเรียนทำการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติให้มีการเปรียบเทียบกับแบบผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย ของห้องเรียนชั้นสูงขึ้นไป รูปแบบกึ่งทดลองนี้ทำให้ได้สถิติเชิงบรรยายซึ่งนำไปใช้เพื่อชี้ให้เห็น ข้อค้นพบของกรณีศึกษานี้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพปัญหาการบริหาร หลักสูตร และการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ละมีบางส่วนที่มีการใช้ หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหา ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้อง กับการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็กช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และ ข้าราชการครูที่มีสถานภาพต่างก็มี

ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ช่วงชั้นที่ 1-2 แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นการขั้นตอน ต่าง ๆ ของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนั้นยังทราบสภาพปัญหาในการนำหลักสูตร ไปใช้ ซึ่งในโรงเรียนแต่ละแห่งมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้หลักสูตรที่แตกต่างกัน การศึกษาระดับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY